

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

343.811

Hely

Idő

"1913"

Személy

Helyszám

Szerző Hgy.
Cím Pesti megyeháza.

Forrás: Magyarország

Bp.

(Hely)

1913 XI/30

(Idő)

(Köt. v. füz.)

— november 29.

A pesti megyeháza.

Eszteendő óta időnként szokás elparentálni a pesti megyeházát. Nem mintha a közelében ólálkodnának már a derék emberek, kik a végtisztességet végzik a halálra szánt épületeknél, hanem mert a megyeháza is ama középületeink közé tartozik, amelyek már nagyon kíváncsognak új köntös után, de nem tudnak megválni a régitől, amelyben anynyi dicső napot éltek. Azután úgy áll a dolog, hogy a pesti oldalon nincs még egy agg építmény, amelynek ledöntését szomorubban vennék, mint a megyeházáét, minekutána a szeretetünkben vele versenyző Nemzeti Színház már ugysis elmúlt tőlünk. Pestmegye székházához történelmünknek annyi dicsőséges emléke fűződik, hogy ijedezve gondolunk arra az időre, mikor eltűnnek előlünk beszédes kövei, amelyeket olyan szívesen szólaltat meg az érzékeny lelkű krónikás. Hogy most megint szóba jött, nem több okkal, mint évek előtt, a megyeháza lebontása, bejártuk mi is nagy malta termet, öblös folyosóit és hátsó udvari sikátorait s itt a megyeháza eme szomorú traktusában, ahol ma is a börtönök vannak, elgondoltuk azt a vidám, érdekes életet, amit a megye rabjai hajdan itt éltek. A fölösleges siratóénekek helyett tehát erről szólnak.

Boldog Margit Legendája mondja: «Vármegye ispáni nagy urak.» Azok voltak mindig s ma is azok, de a megye valánikor még nagyobb ur volt, mint most. A megyeház kapujában strázsáló hajdu kivont kardja fővesztő hatalmat is hirdetett és nem vala csak amolyatén dísz, hanem kemény íntelem inkább. A vármegye törvényszékének is inkább volt miben válogatnia, ha arról kellett gon-

dolkodnia, hogy minemü büntetéseket szabjon ki. Kezélhette mindjárt a szelid «examen»-en, ami némi pofozásokkal nyilott meg, pálcázáson folytatódott és guzsbakötésen végződött. Ami azonban a megcsapatás eszközét s a kimért ütések számát illeti, ebben már holmi kategóriákhoz kellett alkalmazkodni, tekintetbe véve a bünös nemét és korát. Tehát nőknek és ifju legényeknek korbács járta, a meglett embernek meg bot. Ebből negyedévenként huszonöt-ször mérték le a kiválasztott dereka alá. Vesszőzésre ritkábban került sor. Ezt a becstelenséggel sujtott büncelelményeknél használták s akkor a megye főháza s nem a hajdu végezte a dolgot. Persze az idáig valók éppen semmit sem árulnak el abból, amit föntebb mondtunk, hogy vidám élet folyt a megye fogházában. Azonban rákerül a sor erre is:

Már maga az a körülmény, hogy a megyeháza átjáró-ház volt, sok kellemetességet nyújtott a raboknak. A zárka ablakából édesdeden eldiskurálhattak a fehérszemélyekkel, akiknek éppen érrefelé gyakran szokott volt utjuk adódní. Továbbá nem volt olyan kegyetlen a vármegye, hogy minduntalan négy fal közt tartsa a rabjait. Kiülhettek ezek a strázsza mellé a kapualjba, ahol is hatalmas fellegetek riasztva ki pirájukból, alkalmas beszélgetések folytak a látogatókkal és az elhaladékkal. A látogatók pedig, ha nem volt megvegyülés, amikor az uraknak szabadon kellett hagyni a bejáratot, bármikor beszélhettek a megye rabjaihoz. Hozhattak enni-inni valót is. Aki nek túlságosan kesergő babája volt odakint, bejöhethet, amikor tetszett neki és itt tölthette vőlegényével akár az egész napot, szelid négy-

szemközti állapotban. Viszont, ha már nagyon megunt a raburak valamelyike ezt az egyhelybenülést, csöndeskén, pipaszó mellett el-kiballagott egy kis sétára a városba. Az egyik rabról például írva maradt, ugy száz esztendő előtt való időből, hogy strázsza nélkül kijárogatott a kávéházba. Nagyon pedáns volt ebben a tekintetben és az a csekély változás élete körülményeiben, hogy egy ideig a vármegye kényerét kellett ennie, egyáltalán nem zavarta meg ezt a kedvtelését. A másik rab pontosan végezte továbbra is üzleti dolgait, kint a városban s azok lebonyolítására ki-kirucczant a tárt kapun. Estére azonban visszajött, noha esetleg odakint jobb ágya került volna. De a becsület nem engedte meg az ilyenféle negligálását a vármegye vendégszeretetének.

Voltak természetesen olyanok is, akik nem annyira a nappali, mint az éjszakai kószálás után vágyódtak. Evégre ott volt a padlásajtó, azon át bátorságos lélekkel lehetett kimászkalni. A keményebb felügyelet alatt álló rabok, ha már nagyon megunták a dicsőséget, ugyancsak ezt az ajtót használták arra, hogy bucsuszó, nélkül odébb álljanak.

A börtönépületnek, ama «Ujvilág» felé néző szárnynak földszintjét és első emeletét a férfiak ülték meg, a nők pedig a második emeletre szorultak. Elkülönülés a rabok közt nem deliktumok szerint volt, hanem aszerint, hogy nemes, avagy egyszerű pór volt-e az illető. Az uri renden lévő rab szép különszobát kapott, ahol barátaival éjszaka is mulatozhatott s ha éppen senki idegen nem látogatta meg, a strázsával állhatott össze néhány pohár borra és egy kis kártyázásra. Az örök kü-

lőben is igen atyafiságos viszonyban voltak a rabokkal, már ha válogatósan is a személyben és szívesen elkvaterkáltak velük, mivelhogy borozni nem volt tilalmas a foglyoknak. Vizsgálati fogság idején ki-ki annyit ihatott, amennyi jól esett, ha meg már döntött dolgában a törvényszék, az ítőletben, de külön, kifejezetten meg kellett mondani, hogy a delikvens eltűntatik a borítaltól. Akkor is rendszerint ezzel a szelid formulával vizsgálták meg a megye vendégét, hogy a «mértéktelen borivás» tilalmas legyen neki. Erre az óvatosságra az is intett, mert időnkint ugyancsak kényes nagy «mértéktelen» borivások estek meg a megye börtönében. Csunyan lerészegedtek a rabok és örök s akkor kijózanítóul mindkét rendbéli mulatozóknak bizonyos számú pálczákat kellett kiosztogatni.

Bor bőven termett akkor, csak félszáz éve is és iszonyuan olcsó volt. Tajálkozott tehát belőle mindig elegendő mennyiség a rabok közt. Ha meg mégis kifogyott volna valamelyiknél a készlet és már nem lehetett postát kiküldeni, ami egyébként szinte nyilvánosan történt, aki ragyon megszomjazott, ellátogatott esetleg a viczispán vagy a főügyész pinczéjébe, ami helyt volt és mindig kiadós volt, bátor az ilyen látogatásért mindennél keményebb büntetés járt aztán.

Némely rab azonban nem töltötte az idejét ilyen haszontalan időpocsékolással. Inkább szorgalmasan dolgozott. Például folytatta minap elhagyott mester-ségét és csinálta a — hamis pénzt. Hát ilyen jó élet volt a megyeháza börtönében egykoron, ami nem is oly rég vala, mivelhogy csak 1831-ben is ilyen rendeletet ad ki a főügyész: «Rabnóket ne engedjenek a városba strázsa nélkül.»

A rabok végezték a székházban a házkörűli munkát. Suroltak, fát vágtak, kéményt tisztogát-tak és segítettek a konyhán. A megye urainál ott-hon is rabok végezték a nehezebb háztartási mun-kát s aki kért, kapott rabot más is, ilyen-olyan munkára, csekély fizetségért. Igaz, hogy a me-gyék rabjai még ma is használatosak a kint való dolgokban s például fát vágni, mezei munkát vé-gezni igen alkalmasok és kárát sem vallja miatta a fegyelem. Mégis szigorubb lett bizony a rab élete, bár az ellátás ellen most kevesebb lehet a pana-sza. Kosztja, lakása kifogástalan, ami hajdan ke-gyetlenül kinoszta. Akkor, amikor nagy forgalom idején kettőjükre jutott egy ágy, a zárkákban förtelmes levegő kóválygott, fürdőt pedig soha se látott a fogoly. Ez utóbbit különben ő maga sem reklamáta.

Ebből a régi világból mi sem maradt meg más, hanem csak maga a pesti megyeháza fogházépü-lete. A mai Semmelweis-utczára nyíló rész, amely sok vidám óráról tudna regélni a sok keserű, bá-natos mellett. Kivégzés emléke azonban, amiről pedig a mai visszaemlékezések szívesen beszélnek, egyáltalán nem komorítja ennek a háznak a történetét. Sem az apagyilkos Beleznay Sámuel grófot, aki a megyeháza foglya volt, sem ama Bogár Imrét, nem a megyeháza hátsó udvarán végezték ki, noha régiebb írások is rátévednek erre. Mindkettőjüket a gyáli pusztán, az üllői-ut közelében végezték ki az Akasztó-dombon, bár Beleznaynak nem kötél, hanem bárd vágta el az életét.

Hgy.